

УТВЪРДИЛ:

НЕДЯЛКА ВЪЛКАНОВА

Директор на ПМГ „Атанас Радев”

ПРОГРАМИ

ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2025-2026 ГОДИНА

съгл. НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и
интеркултурното образование Обн. - ДВ, бр. 80 от 11.10.2016 г., в сила от 11.10.2016 г.

Настоящите ПРОГРАМИ са приети на заседание на Педагогическия съвет с
протокол № 16/ 11.09.2025 г. и утвърден със заповед № 1324 от 12.09.2025 г.
на директора на училището.

ПРОГРАМА ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ НА ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Настоящата програма е съобразена с изискванията на Наредба № 13 от 21.09.2016 г., в сила от 11.10.2016г, за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование. Програмата е изготвена съобразно целите на гражданското образование в българското училище (чл.4, ал.1 от Наредба 13)

I. Общи положения:

1. Гражданското образование се осъществява в процеса на придобиването на всички видове училищна подготовка. Съгласно чл.6, ал.2 от Наредба 13, гражданското образование може да се осъществява и :

- в часа на класа;
- чрез ученическото самоуправление;
- в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие ;
- чрез самостоятелен учебен предмет гражданско образование.

2. Гражданското образование в часа на класа се осъществява чрез занимания, дейности и проекти по следните рамкови изисквания (чл.11, ал.1 от Наредба 13):

РАМКОВИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ОРГАНИЗИРАНЕ НА ЧАСА НА КЛАСА

	Тематични области	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
I	Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие.	4	4	4	4	4	4	4	4
II	Толерантност и интеркултурен диалог	2	2	2	1	1	1	1	1
III	Финансова и правна грамотност, вкл. и „Моето първо работно място“				2	2	2	2	12
IV	Военно обучение и защита на родината						5	5	
V	Безопасност и движение по пътищата	5	5	5	4	4	4	1	1
VI	Защита на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ	5	5	5	5	5	5	3	3
VII	Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти	2	2	2	2	2	2	2	2
VIII	Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита	2	2	2	2	2	2	2	2
IX	Кариерно ориентиране			1			1		
X	Превенция и противодействие на корупцията	1	1	1		1	1	4	
XI	Електронно управление и медийна грамотност	1	1	1		1	1	4	
	ОБЩО	22	22	23	22	23	29	26	27

3. Учителите по своя преценка използват, комбинират и адаптират рамковите изисквания за резултатите от обучението, съобразно проучените интереси и потребности на учениците.

4. За организацията и съдържанието на часа на класа класният ръководител разработва, а директорът утвърждава годишен план в срокове и по ред, определени в

правилника за дейността на училището, и при съобразяване с разпределението на тематичните области.

5. За изпълнение на училищната стратегия и училищните политики педагогическият съвет може да определя приоритетни тематични области, съобразно спецификата на общността, средата, интересите и възрастовите особености на учениците.

6. Обучението по отделни тематични области по може да се осъществява от гост-лектори от съответните компетентни институции, от неправителствени организации или от общественици в присъствието на класния ръководител.

II. Конкретни дейности и примерни теми по тематичните области:

Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие

- Личности и събития, без които не можем
- 1001 причини да се гордеем, че сме българи
- Как се влиза и как се остава в историята?
- Моята древна и млада Родина
- Какво е дал българинът на другите народи?
- Минало незабравимо
- Ямболският регион в българската история
- О, пресвещени старини!
- Миналото на родния край – най-романтичната част от българската история
- Ямболци от старо време
- Организиране на общоградско поклонение пред барелефа на Васил Левски
- Включване на ученици от гимназията в организираните от общината чествания на национални и общоградски празници
-

Правна и финансова грамотност

- Трудови правоотношения - запознаване с Нормативните документи (трудов договор, осигуровки, права и задължения на работника, права и задължения на работодателя...)
- Финансова култура – как да се ориентираме във финансовия свят?
- Умения за търсене на работа.
- CV и интервю с работодател.
- В защита на детето – запознаване с правата на детето.
- Гражданска култура - избирателни права на българските граждани.

Военно обучение и защита на родината

- Отбраната на страната и задълженията на гражданите на Р България
- Съвременни въоръжени сили
- Участие на въоръжените сили в операции и мисии извън територията на Р България
- Българската армия- структура, въоръжение и екипировка
- Организиране на посещения в градския Музей на бойната слава

Безопасност и движение по пътищата

- На пътя с чувство за отговорност
- Безопасно движение през нощта
- Алгоритъм за безопасно поведение при трудни пътни условия

Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти

- Прояви на агресия и насилие - как да противодействаме.
- Взаимоотношенията. Екипната работа в колектива.
- Сътрудничеството – добър начин за разрешаване на конфликти.
- Побеждавай злото с добро!

Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита

- Действия на гражданите за оцеляване при терористични действия и война и при откриване на невзривени боеприпаси;
- Как да действаме при заплаха от тероризъм
- Как да действаме при заплаха от природни бедствия.
- Форми на киберпрестъпленията.

Кариерно ориентиране

- Моите кариерни планове. Професията - стил на живот.
- Умения за търсене на работа.
- CV и интервю с работодател.

Превенция и противодействие на корупцията

- Корупцията – язва на модерното общество
- Превенция при корупция

ПРОГРАМА ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ЗДРАВНО И ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ,

Чл.1 Същност на здравното и екологичното образование

- Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
- Екологичното образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

Чл. 2 Целите на здравното и екологичното образование са:

Изграждане на автономна и активна личност, която:

- разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;
- изразява обосновано и критично гражданската си позиция; взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора; подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;

- познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;
- познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях;
- умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства, екологичните и глобалните предизвикателства;

Чл.3 В училищното образование здравното и екологичното образование се осъществяват в процеса на придобиването на всички видове училищна подготовка.

То се осъществява и:

1. в часа на класа
2. чрез ученическото самоуправление
3. в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

Чл. 4. (1) Здравното и екологичното образование се осъществява интегрирано

(2) Неговото интегриране се осъществява чрез ориентиране на обучението по общообразователните предмети към придобиване на ключовите компетентности по чл. 77, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Чл. 5. (1) Здравното и екологичното образование в процеса на придобиване на разширена подготовка се осъществява интегрирано и/или чрез самостоятелен учебен предмет по чл. 76, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) Неговото интегриране се реализира чрез усъвършенстване на отделни ключови компетентности чрез изучаване на общообразователни учебни предмети в рамките на избираемите учебни часове.

(3) Самостоятелните учебни предмети, чрез които се придобиват компетентности в областта на Здравното и екологичното образование, се вписват в училищната документация като здравно образование и екологично образование, което ясно очертава тематичния обхват на учебния предмет и връзката му с интердисциплинарния комплекс по чл. 3.

(4) Във всеки от класовете в начален, прогимназиален и първи гимназиален етап се предлага обучение по учебните предмети по ал. 3 или по част от тях в съответствие с приоритетите на училището.

(5) Обучението по ал. 4 се осъществява по реда и при условията на държавния образователен стандарт за учебния план.

Чл. 6. (1) Здравното и екологичното образование в процеса на придобиване на профилираната подготовка се осъществяват интегрирано и/или чрез самостоятелни избираеми модули от профилиращите предмети.

(2) Интегрирането се осъществява чрез ориентиране на обучението по задължителните избираеми модули на профилиращите учебни предмети към придобиване на задълбочени и целенасочени компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

(3) Самостоятелните избираеми модули на профилиращите учебни предмети, чрез които се придобиват компетентности в областта на здравното и екологичното образование, се разработват и утвърждават по реда на държавния образователен стандарт за профилирана подготовка съобразно спецификата на предмета.

Чл. 7. Здравното и екологичното образование в процеса на придобиване на допълнителната подготовка може да се осъществяват чрез обучение по учебни предмети или модули, чрез интердисциплинарни програми, проекти или дейности по избор на учителя.

Чл. 8. (1) Здравното и екологичното образование в часа на класа освен чрез обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания по чл. 14, ал. 2, се осъществяват чрез занимания, дейности и проекти по тематични области

/ виж Приложение 2 и 3 от НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование /

(2) Здравното и екологичното образование в часа на класа се осъществяват и чрез дейности за последователно развитие на класа като общност и за ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище.

(3) Разпределението на тематичните области по ал. 1 в часа на класа по класове и като минимален задължителен брой часове е посочено в приложение №5 от НАРЕДБА №13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование

(4) Извън тематичните области по ал. 1 министърът на образованието и науката може ежегодно да определя и други теми, по които да се работи в часа на класа за осъществяване на здравното и екологичното образование.

(5) За организацията и съдържанието на часа на класа класният ръководител разработва, а директорът утвърждава годишен план в срокове и по ред, определени в правилника за дейността на училището, и при съобразяване с разпределението на тематичните области по ал. 1 и приложение № 5.

(6) В годишния план по ал. 5 се определя броят на часовете по теми и дейности според интересите и възрастта на учениците и с тяхно участие.

(7) За изпълнение на училищната стратегия и училищните политики педагогическият съвет може да определя приоритетни тематични области по ал. 1 съобразно спецификата на общността, средата, интересите и възрастовите особености на учениците.

(8) Обучението по отделни тематични области по ал. 1 може да се осъществява от гост-лектори от съответните компетентни институции, от неправителствени организации или от общественици в присъствието на класния ръководител.

Чл. 9. (1) Рамковите изисквания за резултатите от обучението по здравното и екологично образование са насочени към надграждане и разширяване на изискванията за резултатите от обучението, определени в държавния образователен стандарт за предучилищното образование, за общообразователната подготовка и за профилираната подготовка.

(2) Учителите по своя преценка използват, комбинират и адаптират рамковите изисквания за резултатите от обучението съобразно проучените интереси и потребности на учениците.

Чл. 10. (1) Институционалните политики за подкрепа на здравното и екологичното образование включват и подкрепа на инициативността и участието на децата и учениците чрез подходящи за възрастта им включващи демократични практики, като:

1. участие в различни форми на ученическо самоуправление и представителство;
2. организиране на доброволчески дейности във и извън училище;
3. организиране на училищни кампании, подкрепящи здравето, толерантността, социалната чувствителност, правата на човека, опазването на околната среда и пр.;

(2) Формите на ученическо само управление и представителство са определени в приложение № 6 от НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование

(3) Практиките по ал. 1 се регламентират според тяхната специфика в правилника за дейността, в годишния план, стратегията или програми на образователната институция.

Чл. 11. (1) За разработване и координиране на прилагането на институционалните политики за подкрепа на здравното и екологичното образование образователните институции създават постоянно действащи екипи, сформирани по ред и за срок, определени в правилниците за дейността на институциите.

(2) В екипите по ал. 1 могат да участват ученици и родители по ред, определен в правилника за дейността на институцията.

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Тематичните области:

- Психично здраве и личностно развитие
- Физическо развитие и дееспособност
- Превенция на употребата на психоактивни вещества
- Безопасност и първа помощ
- Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции
- Лична хигиена
- Хранене

ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

Тематичните области:

- Вода, почва, въздух
- Енергия и климат
- Биологично разнообразие
- Потребление и отпадъци
- Общество и околна среда

ПРОГРАМА ЗА ПОДКРЕПА НА ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Чл. 1 СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ НА ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

Чл. 2 ЦЕЛИТЕ НА ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ СА:

1. изграждане на автономна и активна личност, която:

- осъзнава и цени своята културна идентичност;
- взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;

2. функциониране на ПМГ „Атанас Радев” като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- възпитава в демократичните ценности;
- насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;

- създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

ЧЛ. 3

(1) В училищното образование интеркултурното образование се осъществява в процеса на придобиването на всички видове училищна подготовка.

(2) В училищното образование интеркултурното образование се осъществява и:

1. в часа на класа, включително и чрез ученическото самоуправление;
2. в заниманията по интереси в рамките на целодневна организация на учебния ден;
3. в рамките на дейностите по обща подкрепа за личностно развитие по реда и при условията на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование.

ЧЛ. 4

(1) Интеркултурното образование в процеса на придобиване на общообразователната подготовка се осъществява интегрирано и чрез самостоятелен учебен предмет гражданско образование.

(2) Неговото интегриране се осъществява чрез ориентиране на обучението по общообразователните предмети към придобиване на ключовите компетентности по чл. 77, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

ЧЛ. 5

(1) Интеркултурното образование в процеса на придобиване на разширена подготовка се осъществява интегрирано и/или чрез самостоятелни учебни предмети по чл. 76, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование.

(2) Неговото интегриране се реализира чрез усъвършенстване на отделни ключови компетентности чрез изучаване на общообразователни учебни предмети в рамките на избираемите учебни часове.

(3) Самостоятелните учебни предмети, чрез които се придобиват компетентности в областта на интеркултурното образование, се вписват в училищната документация като интеркултурно образование или с друго наименование, което ясно очертава тематичния обхват на учебния предмет и връзката му с интердисциплинарния комплекс.

(4) Във всеки от класовете в прогимназиален и първи гимназиален етап се предлага обучение по учебните предмети по ал. 3 или по част от тях в съответствие с приоритетите на училището.

(5) Обучението по ал. 4 се осъществява по реда и при условията на държавния образователен стандарт за учебния план.

ЧЛ. 6

(1) Интеркултурното образование в процеса на придобиване на профилираната подготовка се осъществява интегрирано и/или чрез самостоятелни избираеми модули от профилиращите предмети.

(2) Интегрирането се осъществява чрез ориентиране на обучението по задължителните избираеми модули на профилиращите учебни предмети към придобиване на задълбочени и целенасочени компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

(3) Самостоятелните избираеми модули на профилиращите учебни предмети, чрез които се придобиват компетентности в областта на интеркултурно образование, се разработват и утвърждават по реда на държавния образователен стандарт за профилирана подготовка съобразно спецификата на предмета.

ЧЛ. 7

(1) Интеркултурното образование в процеса на придобиване на допълнителната подготовка може да се осъществява чрез обучение по учебни предмети или модули, чрез интердисциплинарни програми, проекти или дейности по избор на учителя.

(2) Факултативните часове може да се използват и за дейности с ученическите съвети на всички нива или други форми на ученическо представителство, младежко лидерство и клубни занимания, при които се практикуват граждански и социални умения.

ЧЛ. 8

(1) Интеркултурното образование в часа на класа освен чрез обучение за придобиване на компетентностите, посочени в рамковите изисквания по чл. 14, ал. 2, се осъществява чрез занимания, дейности и проекти по тематични области, свързани със:

1. патриотичното възпитание и изграждането на националното самочувствие;

2. толерантността и интеркултурния диалог;

(2) Интеркултурното образование в часа на класа се осъществява и чрез дейности за последователно развитие на класа като общност и за ученическо самоуправление на ниво паралелка, клас и училище.

ЧЛ. 9

(1) Интегрална част от институционалните политики, насочени към интеркултурното образование, е подкрепата за мултикултурната среда.

(2) Когато в една и съща възрастова група или в един и същи клас в училище са записани деца, съответно ученици, с различна етническа принадлежност, не се допуска обособяването им в отделни паралелки, въз основа на етническата им принадлежност.

(3) Когато на места, определени с държавния или с допълнителния план-прием, са приети за обучение в един и същи клас по един и същи профил, ученици с различна етническа принадлежност, не се допуска обособяването им в паралелки въз основа на етническата им принадлежност.

(4) Когато в един и същи клас са записани ученици с еднаква етническа принадлежност, директорът на училището съвместно с РУО и общината предприемат действия за създаване на межкултурни извънучилищни форми за съвместна дейност на учениците от посоченото училище и други училища.

ПРОГИМНАЗИАЛЕН

РАМКОВИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Теми за час на класа:

- 1. Различните етноси в моя роден край**
- 2. Обичаи и традиции сред различните етноси**
- 3. Единство в разнообразието**
- 4. Кулинарни особености на различните етноси**
- 5. Етническа и национална култура**
- 6. Многообразие без граници**

Рамковите изисквания за резултатите от обучението съответстват на Приложение 1, 2, 3 и 4 от НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.